Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 3 września 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Transport lotniczy – Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 – Artykuł 7 – Prawo do odszkodowania w przypadku opóźnienia lub odwołania lotu – Warunki uzyskania odszkodowania – Żądanie wyrażone w walucie krajowej – Przepis prawa krajowego niedopuszczający dokonania przez wierzyciela wyboru waluty

W sprawie C-356/19

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XV Wydział Gospodarczy (Polska) postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 3 maja 2019 r., w postępowaniu:

Delfly sp. z o.o.

przeciwko

Smartwings Poland sp. z o.o., wcześniej Travel Service Polska sp. z o.o.,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: L.S. Rossi, prezes izby, J. Malenovský (sprawozdawca) i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Delfly sp. z o.o. – J. Pruszyński, adwokat,

– w imieniu Smartwings Poland sp. z o. o., wcześniej Travel Service Polska sp. z o.o. – M. Skrzypek, adwokat,

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – B. Sasinowska i N. Yerrell, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: polski.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. 2004, L 46, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 7, t. 8, s. 10).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Delfly sp. z o. o. a przewoźnikiem lotniczym Smartwings Poland sp. z o. o., wcześniej Travel Service Polska sp. z o.o., mającego za przedmiot żądanie odszkodowania na podstawie rozporządzenia nr 261/2004.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motyw 1 rozporządzenia nr 261/2004 ma następujące brzmienie:

„Działanie [Unii Europejskiej] w dziedzinie transportu lotniczego powinno mieć na celu między innymi zapewnienie wysokiego poziomu ochrony pasażerów. Ponadto powinno się w pełni zwracać uwagę na ogólne wymogi ochrony konsumentów”.

4 Artykuł 3 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie:

a) do pasażerów odlatujących z lotniska znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego, do którego ma zastosowanie traktat;

b) do pasażerów odlatujących z lotniska znajdującego się w kraju trzecim i lądujących na lotnisku w państwie członkowskim, do którego ma zastosowanie traktat, chyba że otrzymali oni korzyści lub odszkodowanie oraz udzielono im opieki w tym kraju trzecim, jeżeli przewoźnik lotniczy obsługujący dany lot jest przewoźnikiem wspólnotowym”.

5 Artykuł 7 tego rozporządzenia, zatytułowany „Prawo do odszkodowania”, przewiduje:

„1. W przypadku odwołania do niniejszego artykułu pasażerowie otrzymują odszkodowanie w wysokości:

a) 250 EUR dla wszystkich lotów o długości do 1500 kilometrów;

b) 400 EUR dla wszystkich lotów wewnątrzwspólnotowych dłuższych niż 1500 kilometrów i wszystkich innych lotów o długości od 1500 do 3500 kilometrów;

c) 600 EUR dla wszystkich innych lotów niż loty określone w lit. a) lub b).

Przy określaniu odległości podstawą jest ostatni cel lotu, do którego przybycie pasażera nastąpi po czasie planowego przylotu na skutek opóźnienia spowodowanego odmową przyjęcia na pokład lub odwołaniem lotu.

[…]

3. Odszkodowanie określone w ust. 1 jest wypłacane w gotówce, elektronicznym przelewem bankowym, przekazem bankowym lub czekami bankowymi albo, za pisemną zgodą pasażera, w bonach podróżnych i/lub w formie innych usług.

[…]”.

Prawo polskie

Kodeks postępowania cywilnego

6 Artykuł 321 ustawy Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym (zwanego dalej „kpc”) stanowi w ust. 1, że sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

7 Artykuł 505^1 ust 1 kpc, regulujący postępowanie uproszczone, stanowi, że stosuje się on w sprawach o roszczenia wynikające z umów, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 20 000 złotych [polskich (PLN) (około 4487 EUR)], a w sprawach o roszczenia z rękojmi lub gwarancji – jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty.

8 Artykuł 505^4 ust. 1 zdanie pierwsze kpc ma następujące brzmienie:

„Zmiana powództwa jest niedopuszczalna”.

Ustawa Kodeks cywilny

9 Artykuł 358 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025, z późn. zm.) stanowi:

„§ 1. Jeżeli przedmiotem zobowiązania podlegającego wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej.

2. Wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej.

3. Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w walucie polskiej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia, w którym zapłata jest dokonywana”.

Okoliczności faktyczne i pytania prejudycjalne

10 Pani X posiadała ważną rezerwację na realizowany przez przewoźnika lotniczego Smartwings Poland, wcześniej Travel Service, z siedzibą w Warszawie (Polska) lot z miasta A, położonego w państwie trzecim, do miasta B, położonego w Polsce. W dniu 23 lipca 2017 r. stawiła się ona na odprawę w odpowiednim czasie. Lot był opóźniony o ponad trzy godziny. Nie ustalono, aby X otrzymała w państwie trzecim korzyści, odszkodowanie lub opiekę w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 261/2004.

11 Pani X, uprawniona do odszkodowania w wysokości 400 EUR na podstawie art. 7 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia, dokonała cesji wierzytelności o zapłatę odszkodowania na spółkę Delfly, z siedzibą w Warszawie. Następnie Delfly wniosła do sądu odsyłającego o zasądzenie od Smartwings Poland, wcześniej Travel Service kwoty 1698,64 PLN, stanowiącej równowartość 400 EUR według kursu wymiany walut Narodowego Banku Polskiego obowiązującego w dniu wytoczenia powództwa o zapłatę odszkodowania. Z wyjaśnień przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że zgodnie z art. 505^1 kpc spory mające za przedmiot roszczenia wynikające z umów są rozpatrywane w postępowaniu uproszczonym, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 20 000 PLN (około 4487 EUR).

12 Smartwings Poland, wcześniej Travel Service wniosła o oddalenie powództwa o zapłatę odszkodowania, podnosząc między innymi zarzut niezgodnego z przepisami prawa krajowego błędnego określenia waluty roszczenia, a mianowicie w złotych polskich (PLN), a nie w euro. Sąd odsyłający wyjaśnia, że w ramach postępowania uproszczonego art. 505^4 ust. 1 zdanie pierwsze kpc nie przewiduje możliwości zmiany powództwa. Tymczasem w opinii tego sądu zmianę waluty, w jakiej wyrażone jest żądanie zapłaty należy uznać za zmianę powództwa.

13 Sąd odsyłający podkreśla, że art. 358 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym był przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego (Polska) w wyroku z dnia 16 maja 2012 r. wydanym w sprawie III CSK 273/11. W postępowaniu tym żądanie zostało sformułowane w walucie obcej, a strony nie zawarły umowy w kwestii jego ewentualnej konwersji na złote polskie (PLN). W sytuacji, w której dłużnik nie dokonał wyboru, by wywiązać się z ciążącego na nim zobowiązania w złotych polskich, a strony nie zawarły w tej kwestii umowy, Sąd Najwyższy uznał, że wierzyciel mógł domagać się zapłaty wyłącznie w walucie obcej. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyłącznie dłużnikowi przysługuje prawo wyboru waluty, i to zarówno w sytuacji, gdy dłużnik spełnia świadczenie w terminie, jak i w sytuacji, gdy pozostaje w zwykłym opóźnieniu lub zwłoce. W wypadku zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia w wykonaniu zobowiązania, którego przedmiotem jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, wierzyciel ma jedynie prawo wyboru kursu wymiany waluty obcej, i to tylko wówczas, gdy dłużnik dokona wyboru waluty polskiej.

14 Sąd odsyłający podnosi również, że wyrok ów zapoczątkował linię orzecznictwa sądów powszechnych, w ramach której sądy polskie oddalają powództwa o odszkodowanie z powodu opóźnienia lotu, w których powód określał swoje żądanie w polskiej walucie krajowej, podczas gdy przysługiwało mu roszczenie wyrażone w walucie obcej. Sąd odsyłający wyjaśnia, że w takim przypadku zasądzenie roszczenia jest niemożliwe z uwagi na ustanowiony w art. 321 ust. 1 kpc zakaz wyrokowania co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem.

15 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, wątpliwości sądu odsyłającego wynikają z faktu, że przepisy rozporządzenia nr 261/2004 nie są interpretowane w ten sam sposób przez polskie sądy w kontekście sporów mających za przedmiot podnoszone w związku z opóźnieniem lotu żądanie odszkodowania wyrażone w walucie krajowej.

16 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XV Wydział Gospodarczy (Polska) postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytanie prejudycjalne:

„1) Czy art. 7 ust. 1 [rozporządzenia nr 261/2004] należy rozumieć w ten sposób, że przepis reguluje nie tylko rozmiar zobowiązania do zapłaty odszkodowania, ale również sposób wykonania tego zobowiązania?

2) W razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze – czy pasażer lub jego następca prawny może skutecznie żądać zapłaty równowartości kwoty 400 euro wyrażonej w innej walucie, w szczególności w walucie krajowej obowiązującej w miejscu zamieszkania pasażera odwołanego lub opóźnionego lotu?

3) W razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie – według jakich kryteriów należy określać walutę, w której pasażer lub jego następca prawny może domagać się zapłaty, i jaki kurs wymiany walut powinien znaleźć zastosowanie?

4) Czy art. 7 ust. 1 lub inne przepisy [rozporządzenia nr 261/2004] sprzeciwiają się zastosowaniu takich przepisów prawa krajowego o wykonywaniu zobowiązań, które prowadzą do oddalenia powództwa wytoczonego przez pasażera lub jego następcę prawnego z tej tylko przyczyny, że roszczenie błędnie określono w walucie krajowej obowiązującej w miejscu zamieszkania pasażera, zamiast w walucie euro, zgodnie z art. 7 ust. 1 rozporządzenia?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

17 Poprzez swoje pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy rozporządzenie nr 261/2004, a w szczególności jego art. 7 ust. 1, należy interpretować w ten sposób, że pasażer, którego lot został odwołany lub doznał dużego opóźnienia, lub jego następca prawny może domagać się zapłaty kwoty odszkodowania, o której mowa w tym przepisie, w walucie krajowej, która obowiązuje w miejscu jego zamieszkania, w związku z czym wspomniany przepis stoi na przeszkodzie uregulowaniu lub praktyce orzeczniczej państwa członkowskiego, zgodnie z którymi powództwo odszkodowawcze takiego pasażera lub jego następcy prawnego zostanie oddalone z tej tylko przyczyny, że roszczenie określono w walucie krajowej.

18 Artykuł 7 ust. 1 rozporządzenia nr 261/2004 przewiduje, że w przypadku odwołania do niniejszego artykułu pasażerowie otrzymują odszkodowanie w wysokości od 250 do 600 EUR, w zależności od długości odbywanego przez nich lotu.

19 Zgodnie z art. 7 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004 odszkodowanie określone w ust. 1 jest wypłacane w gotówce, elektronicznym przelewem bankowym, przekazem bankowym lub czekami bankowymi albo, za pisemną zgodą pasażera, w bonach podróżnych lub w formie innych usług.

20 Z porównania brzmienia ustępów 1 i 3 wynika, że o ile wypłata odszkodowania może nastąpić, stosownie do danego przypadku, w jednej ze wskazanych form, o tyle żadna porównywalna mnogość opcji nie została wyraźnie przewidziana w odniesieniu do waluty krajowej innej niż euro, w której odszkodowanie to miałoby zostać wypłacone.

21 Z rzeczonego porównania nie można jednak wywodzić w drodze argumentu a contrario, że wybór waluty krajowej innej niż euro jest a priori wykluczony.

22 W pierwszej kolejności należy bowiem przypomnieć, że główny cel realizowany przez rozporządzenie nr 261/2004 polega, co wynika z jego motywu 1, na zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony pasażerów (zob. wyrok z dnia 17 września 2015 r., van der Lans, C-257/14, EU:C:2015:618, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).

23 Trybunał orzekł tym samym, że zgodnie z tym celem należy dokonywać szerokiej wykładni przepisów przyznających prawa pasażerom lotniczym (zob. m.in. wyroki: z dnia 19 listopada 2009 r., Sturgeon i in., C-402/07 i C-432/07, EU:C:2009:716, pkt 45; a także z dnia 4 października 2012 r., Finnair, C-22/11, EU:C:2012:604, pkt 23).

24 Z tego wynika, że prawo do odszkodowania przewidziane w art. 7 rozporządzenia nr 261/2004 należy interpretować szeroko.

25 W kwestii tej, jak już orzekł Trybunał, rozporządzenie nr 261/2004 przewiduje różne formy działań mających na celu naprawienie, w sposób ujednolicony i natychmiastowy, poszczególnych szkód, które stanowią niedogodności wynikające z opóźnień w transporcie lotniczym pasażerów (zob. podobnie ww. wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., IATA i ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, pkt 43, 45), a w szczególności wypłatę odszkodowania na rzecz poszkodowanych pasażerów.

26 Tymczasem uzależnienie prawa do odszkodowania z tytułu takiej szkody od warunku, zgodnie z którym należne odszkodowanie powinno zostać wypłacone poszkodowanemu pasażerowi w euro, z wyłączeniem jakiejkolwiek innej waluty krajowej, oznaczałoby ograniczenie wykonywania tego prawa i naruszałoby w konsekwencji wymóg szerokiej wykładni przypomniany w pkt 24 niniejszego wyroku.

27 W drugiej kolejności należy zauważyć, że rozporządzenie nr 261/2004 ma zastosowanie do pasażerów, przy czym nie dokonuje się między nimi rozróżnienia opartego na kryterium przynależności państwowej lub miejscu zamieszkania; istotnym kryterium jest kryterium wskazane w art. 3 ust. 1 lit. a) i b) tego rozporządzenia, a mianowicie miejsce, w którym znajduje się lotnisko wylotu tych pasażerów.

28 W związku z tym należy uznać, że wszyscy pasażerowie, którym przysługuje prawo do odszkodowania na podstawie art. 7 rozporządzenia nr 261/2004, znajdują się w porównywalnych sytuacjach w zakresie, w jakim podlegające naprawieniu szkody wszystkich tych pasażerów zostają naprawione w sposób ujednolicony i natychmiastowy.

29 W kwestii tej każdy akt prawa Unii, tak jak rozporządzenie nr 261/2004, powinien być interpretowany w zgodzie z orzecznictwem Trybunału, zgodnie z całością prawa pierwotnego, w tym z zasadą równego traktowania, która wymaga, aby porównywalne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a sytuacje odmienne nie były traktowane w sposób jednakowy, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zobacz m.in. wyrok z dnia 19 listopada 2009 r., Sturgeon i in., C-402/07 i C-432/07, EU:C:2009:716, pkt 48).

30 Tymczasem ustanowienie warunku, zgodnie z którym kwota odszkodowania przewidzianego w art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 261/2004 dochodzona przez poszkodowanego pasażera lub jego następcę prawnego mogłaby zostać zapłacona jedynie w euro, z wyłączeniem, jak w postępowaniu głównym, waluty mającej status prawnego środka płatniczego w państwie członkowskim nienależącym do strefy euro, może prowadzić do odmiennego traktowania poszkodowanych pasażerów lub ich następców prawnych; takie odmienne traktowanie nie może zostać oparte na jakimkolwiek obiektywnym uzasadnieniu.

31 Z powyższego wynika, że pozbawienie pasażera uprawnionego do odszkodowania na podstawie art. 7 ust. 1 tego rozporządzenia możliwości sformułowania żądania zapłaty tego odszkodowania w walucie krajowej mającej status prawnego środka płatniczego w miejscu jego zamieszkania byłoby niezgodne z wymogiem szerokiej wykładni praw pasażerów lotniczych, o których mowa w rozporządzeniu nr 261/2004, a także z zasadą równego traktowania poszkodowanych pasażerów i ich następców prawnych.

32 W trzeciej kolejności należy zauważyć, że w świetle powyższego wypłata kwoty odszkodowania należnego w walucie krajowej mającej status prawnego środka płatniczego w państwie członkowskim miejsca zamieszkania danych pasażerów zakłada, siłą rzeczy, konwersję euro na tę walutę.

33 W tym względzie, ze względu na to, że rozporządzenie nr 261/2004 nie zawiera żadnej wskazówki, warunki dokonywania konwersji walutowej, w tym ustalenie mającego do niej zastosowanie kursu wymiany, pozostają w kompetencji prawa krajowego państw członkowskich, przy poszanowaniu zasad równoważności i skuteczności.

34 W świetle powyższych rozważań na przedstawione pytania prejudycjalne należy odpowiedzieć, że rozporządzenie nr 261/2004, a w szczególności jego art. 7 ust. 1, należy interpretować w ten sposób, że pasażer, którego lot został odwołany lub doznał dużego opóźnienia, lub jego następca prawny może domagać się zapłaty kwoty odszkodowania, o której mowa w tym przepisie, w walucie krajowej, która obowiązuje w miejscu jego zamieszkania, w związku z czym wspomniany przepis stoi na przeszkodzie uregulowaniu lub praktyce orzeczniczej państwa członkowskiego, zgodnie z którymi powództwo odszkodowawcze takiego pasażera lub jego następcy prawnego zostanie oddalone z tej tylko przyczyny, że roszczenie określono w walucie krajowej.

W przedmiocie kosztów

35 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91, a w szczególności jego art. 7 ust. 1, należy interpretować w ten sposób, że pasażer, którego lot został odwołany lub doznał dużego opóźnienia, lub jego następca prawny może domagać się zapłaty kwoty odszkodowania, o której mowa w tym przepisie, w walucie krajowej, która obowiązuje w miejscu jego zamieszkania, w związku z czym wspomniany przepis stoi na przeszkodzie uregulowaniu lub praktyce orzeczniczej państwa członkowskiego, zgodnie z którymi powództwo odszkodowawcze takiego pasażera lub jego następcy prawnego zostanie oddalone z tej tylko przyczyny, że roszczenie określono w walucie krajowej.

Rossi Malenovský Biltgen

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 3 września 2020 r.

Sekretarz
A. Calot Escobar

Prezes ósmej izby
L.S. Rossi